

Viite
HE 192/2024 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Dan Sundqvist, kotoutumisen erityisasiantuntija

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lainsäädäntövalta

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1, 2, 4, 13, 14 ja 23 kohtien mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia, kuntien hallintoa, sosiaalihuoltoa, opetusta ja oppisopimusta sekä työllisyyden edistämistä. Opetuksen ja työllisyyden edistämisen oikeudenalaan kuuluu myös ammatinvalintaa ja työnvälitystä koskeva lainsäädäntö. Maakuntalait koskevat myös elinkeinotoimintaa, jonka osalta toimivalta itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan kuuluu tietyin poikkeuksin maakunnalle.

Valtakunnalla on itsehallintolain 27 §:n 2, 21 ja 26 kohtien mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat oikeutta oleskella maassa, valita asuinpaikkansa ja liikkua paikkakunnalta toiselle, kansalaisuutta, ulkomaalaislainsäädäntöä, passia, muuta työoikeutta ja työsopimuksia tietyin poikkeuksin. Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 6 ja 7 kohdan mukaan myös holhous, perhesuhteet ja lapsen oikeudellinen asema.

Lausunto

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteaa, samoin kuin aiemmin antamassaan lausunnossa, että nyt käsiteltävänä oleva ehdotus voi vaikuttaa kielteisesti ahvenanmaalaisten kuntien halukkuuteen ottaa vastaan kiintiöpakolaisia ja kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä. Ahvenanmaalaisen sosiaalihuollon kustannuksia koskevan lainsäädännön takia ehdotus johtaa siihen, että kaikki Ahvenanmaan kunnat ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus tulevat velvollisiksi osallistumaan kustannusten rahoittamiseen yksittäisten ahvenanmaalaisten kuntien vastaanottaessa kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä ja heidän perheenjäseniään sekä tilapaista suojelua saavia henkilöitä, joilla on kotikunta. Vaarana on,

että tämä vaikuttaa Ahvenanmaan halukkuuteen osallistua kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden, joilla on kotikunta, vastaanottamiseen ylipäätään.

Toimeentulotuesta maksettavia korvauksia koskevilla 63 §:n ehdotettavilla muutoksilla, erityisesti perustoimeentulotuen valtion korvauksen poistolla, on vakavia vaikutuksia Ahvenanmaan kuntiin ja Kommunernas socialtjänst k.f. -nimiseen kuntainliittoon. Ahvenanmaan maakunnan hallitus korostaa sen tärkeyttä, että eduskunnan hallintovaliokunta harkitsee huolellisesti ehdotettua muutosehdotusta perustoimeentulotuen kustannusten korvauksen poistamisesta ja täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisen korvausajan lyhentämisestä kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Maakunnan hallituksen käsityksen mukaan tämä voi rasittaa kuntien taloutta merkittävästi. Maakunnan hallitus odottaa, että ehdotus ei myöhemmin johda siihen, että valtakunnan kunnat saavat korvausta tai hyvitystä korvauksen poistamisesta, mutta Ahvenanmaan kunnat eivät.

Aiempien lausuntojen tapaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus kannattaa ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamista koskevaan 68 §:n tehtävää selvennystä, joka koskee Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen mahdollisuutta saada korvausta terveydenhuollon kustannuksista. Maakunnan hallitus kannattaa myös paluumuuton tukemista koskevaan 98 §:n tehtävää Ahvenanmaan kuntia koskevaa selvennystä.

Kotoutumisen edistämisen valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluita koskevan 74 §:n osalta tulee selvittää, että vain valtakunnan kunnat ovat velvollisia käyttämään kyseistä tietojärjestelmää, ja Ahvenanmaan kunnille pitäisi antaa mahdollisuus halutessaan liittyä järjestelmään. Ahvenanmaan maakunnan hallitus muistuttaa, että Ahvenanmaan kuntia ei yllä kuvatun toimivallan jaon mukaan voi pakottaa käyttämään kyseistä järjestelmää. Maakunnan hallituksen aiemman lausunnon mukaan Ahvenanmaan kunnat ovat kuitenkin ilmaisseet kiinnostuksensa järjestelmän käyttöön. Tämän arvioidaan voivan tehostaa valtakunnan ja Ahvenanmaan välillä muuttavia maahanmuuttajia koskevien asioiden hallintaa. Tämä edellyttää kuitenkin, että järjestelmästä tehdään ruotsinkielinen itsehallintolain säännösten mukaisesti. Kielellisiä haasteita on tunnistettu joissain valtakunnan tällä hetkellä tarjoamissa järjestelmissä, mikä ilmenee esimerkiksi apulaisoikeuskanslerin päätöksestä OKV/894/70/2024. Sen varmistamiseksi, että Ahvenanmaan tarpeista huolehditaan, kielivaatimukset on otettava huomioon jo järjestelmää kehitettäessä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus painottaa edelleen sen tärkeyttä, että Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaiselle (AMS) hyvitetään täysimääräisesti lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kotouttamiseen liittyvästä hallinnollisesta lisätyöstä aiheutuvat kustannukset maakunnassa suoritettavien tehtävien osalta. Tämän

perusteella maakunnan hallitus esittää, että eduskunnan hallintovaliokunta harkitsisi huolellisesti kirjausta sen varmistamiseksi, että Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaiselle annettaisiin kohtuullinen korvaus näistä tehtävistä johtuvasta hallinnollisesta lisätyöstä. Tämä voitaisiin tehdä esim. siten, että valiokunta pyytäisi asianomaista ministeriötä myötävaikuttamaan asiaan.

Ministeri

Arsim Zekaj

Kotoutumisen erityisasiantuntija

Dan Sundqvist